

Received / Geliş
29.11.2017

Article History
Accepted / Kabul
11.12.2017

Available Online / Yayınlanma
20.12.2017

REVISITING THE CONCEPT OF DECENT WORK: A COMPARISON OF TURKEY WITH OECD COUNTRIES

**DÜZGÜN İŞ (İNSAN ONURUNA YAKIŞIR İŞ) KAVRAMINA YENİDEN BİR
BAKIŞ: TÜRKİYE VE OECD ÜLKELERİNİN BİR
KARŞILAŞTIRMASI¹**

Serap PALAZ²
Olcay POYRAZ³

Abstract

Since its founding in 1919, the ILO has sought to improve the situation of human beings in the world of work, and now entering into the 21st century the ILO set itself a new goal “Decent Work for All” (ILO, 1999). Decent work aims to promote and realise fundamental principles and rights at work, create greater opportunities for men and women to secure decent employment and income, enhance the coverage and effectiveness of social protection for all, and strengthen tripartism and social dialogue. In this paper the performance of Turkey in terms of decent work will be reevaluated by comparing it with the first study by Palaz (2005) in 2005 using 2016 data.

Key Words: Decent work, measurement of decent work, Turkey, OECD countries.

Özet

ILO kuruluşundan bu yana temel felsefe olarak tüm dünyada çalışma ve yaşam standartlarını geliştirmeyi benimsemiş ve 1999 yılında kendisine “herkes için düzgün (insan onuruna yakışır) iş” hedefini koymuştur. Düzgün iş, insan onuruna yaraşır çalışma koşullarında, iş sağlığı ve güvenliği koşullarına uygun, sosyal güvenlik imkânları ile sendika aracılığıyla temsil edilebilme olanaklarına sahip, zorla çalıştırma ve çocuk işçiliğinin olmadığı, yaptığı işin karşılığında hak ettiği ücreti alabilen, kısaca çalışmaya ilişkin temel hak ve ilkelerin içinde hükümet, işçi ve işverenin bulunduğu bir sosyal diyalog mekanizması çerçevesinde gerçekleştirilmesi olarak ifade edilmiştir. Bu çalışmada, Türkiye'nin düzgün iş açısından gösterdiği performans 2016 verileri kullanılarak 2005 yılında Palaz (2005) tarafından yapılan ilk çalışma ile karşılaştırılarak yeniden değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Düzgün iş, insan onuruna yakışır iş, düzgün iş ölçümü, Türkiye, OECD ülkeleri.

¹ Bu çalışmanın ilk hali, Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi ev sahipliğinde RESSCONGRESS tarafından düzenlenen I. Uluslararası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Prof. Dr., Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, İ.İ.B.F., Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

³ Arş. Gör., Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, İ.İ.B.F., Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

GİRİŞ

Kuruluş yılı olan 1919'dan beri bütün dünyada çalışma ve yaşam standartlarını geliştirmeyi temel felsefe olarak benimseyen ILO'nun 21. yüzyıla girerken kendisine seçmiş olduğu yeni hedef "herkes için düzgün iş" olmuştur. Çalışmaya ilişkin hakların geliştirilmesinin sınırı olmaması gerekliliğinden ortaya çıkan bir kavram olan düzgün işin, kadın, erkek, genç, yaşlı, evde ya da dışarıda çalışan, kayıtlı veya kayıtsız, örgütlü veya örgütlenmemiş ayrımı yapmadan bütün çalışanlar için geçerli olduğu belirtilmiştir (ILO, 1999). Herkesin düzgün, insan onuruna yakışır bir işe sahip olması insan haklarının da bir gereği kabul edilmektedir.

ILO'nun 1999'da belirlemiş olduğu bu yeni hedef için ülkelerin üzerine düşen görevi yerine getirebilmeleri amacıyla son yıllarda pek çok teorik ve ampirik çalışma yapılmıştır. Düzgün işin tanımlanması, temel prensipleri, ölçümü, ülkelerin düzgün iş performans karşılaştırması gibi konular bu çalışmaların başında gelmektedir (ILO, 1999, Nomaan, 2001, Fields, 2003, Ghai, 2003).

Son yıllarda Türkiye için de önemli bir kavram haline gelen düzgün iş konusunda çalışmalar yapılmaktadır (Palaz, 2005; Işığışık, 2005; Kapar, 2007; Tüzünkan, 2015). Düzgün işin ölçülmesi ile ilgili herkes tarafından kabul edilen bir yöntem bulunmamakta ve bu konuda farklı ölçümler geliştirilmektedir. Bu çalışmada Ghai (2003) tarafından geliştirilen ve ülkelerin düzgün iş açısından değerlendirilip karşılaştırılmasında kullanılan basit bir yöntem kullanılacaktır. Düzgün iş sıralaması olarak adlandırabileceğimiz bu yöntemle Türkiye'nin düzgün iş açısından gösterdiği performans 2016 verileri kullanılarak 2005 yılında Palaz (2005) tarafından yapılan ilk çalışma ile karşılaştırılarak yeniden değerlendirilecektir.

DÜZGÜN İŞ KAVRAMI VE TEMEL NİTELİKLERİ

Düzgün iş, insan onuruna yakışır çalışma koşullarında, iş sağlığı ve güvenliği koşullarına uygun, sosyal güvenlik olanakları ve sendika aracılığıyla temsil edilebilme imkânlarına sahip, zorla çalıştırma ve çocuk işçiliğinin olmadığı, yaptığı iş karşılığında hak ettiği ücreti alabilen, çalışmaya ilişkin temel hak ve ilkelerin hükümet, işçi ve işveren arasında uzlaşmayla gerçekleştirilmesi olarak ifade edilmiştir (ILO, 1999). Bu doğrultuda herkese düzgün işin sağlanabilmesi için ülkelere dört temel stratejik hedef belirlenmiştir:

1. Çalışma yaşamına ilişkin temel hak ve ilkeler ile standartların hayata geçirilmesi,
2. Kadın ve erkeklere insan onuruna yakışır bir işe sahip olabilmeleri için daha fazla fırsat yaratma,
3. Sosyal koruma programlarının kapsamını ve etkinliğini artırma,
4. Üçlü katılımı (hükümet-işçi-işveren) ve sosyal diyalogu güçlendirme (Işığışık, 2005).

Bu dört temel hedef gerçekleştirildiğinde ya da bu yönde yapılacak olası çalışmalar düzgün işin sağlanmasına önemli katkılarda bulunacaktır.

Yukarıda belirtilen temel çerçeve içinde düzgün iş tanımlanmakla birlikte her toplum veya ülke için çalışma yaşamında düzgün işin sağlanması, o ülkenin veya toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel özelliklerine de bağlıdır. Bu nedenle, düzgün iş yaratılması ve düzgün işler sağlanması hedefi, uluslararası sözleşmelerle belirlenmiş olan temel hak ve ilkeler çerçevesinde her ülkenin ekonomik, kültürel ve sosyal gerçekleri göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmelidir. İnsan Hakları Evrensel

Beyanamesi (1948), Avrupa Sosyal Temel Yasası (1965), Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (1966), Toplumsal Gelişme Dünya Zirvesi (1995) ve ILO Temel Haklar Deklarasyonu (1998) gibi birçok ülke tarafından genel kabul görmüş ve onaylanmış uluslararası sözleşmeler ve deklarasyonlar düzgün iş için gerekli olan temel ilke ve standartların oluşturulmasına önemli katkı sağlamışlardır.

DÜZGÜN İŞ GÖSTERGELERİ

Bu bölümde, düzgün işin belirlenmesi ve ölçülmesinde temel gösterge olarak yukarıda belirttiğimiz dört temel hedef çerçevesinde Türkiye’de düzgün işin boyutları tartışılacaktır.

İstihdam Boyutu

Düzgün işin ilk temel unsuru istihdam olarak kabul edilmektedir. Anayasamızın 49. maddesinde de belirtildiği gibi herkes çalışma hakkına sahiptir ve devlet çalışanların hayat seviyelerini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek ve çalışanları korumak için her türlü tedbiri almakla yükümlüdür. Çalışma istek ve arzusuna sahip her bireyin serbest rekabet koşullarında iş bulabilmesi kendi yetenek ve deneyimlerinin yanısıra mevcut piyasa koşullarında varolan iş olanaklarına bağlıdır. Ancak işsizliğin büyük boyutlarda olduğu bir ülkede çalışmak isteyen bir kişinin uygun bir iş bulabilmesi veya mevcut işini koruyabilmesi önemli bir sorun oluşturmaktadır. Ülkelerin ekonomik olarak büyümeleri istihdam yaratmada tek başına yeterli olmadığı gibi mevcut işlerin niteliğinin geliştirilmesine de katkı sağlayamaz. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, yaratılan yeni işlerin önemli bir bölümünün enformal sektörde olduğu göz önüne alındığında düzgün işin sağlanmasında salt ekonomik büyümenin yetersiz kaldığı görülmektedir (Kapar, 2007). Bir ülkede düzgün işin istihdam boyutu açısından değerlendirilmesinde kullanabileceğimiz göstergeler sırasıyla, işgücüne katılım oranı (İKO), işsizlik oranı, ücretli çalışanların toplam istihdama oranı ve çalışma koşullarıdır.

Türkiye’de 80 milyona yaklaşan nüfusun %68’i 15-64 yaş grubu içinde yer almaktadır. Yaklaşık 60 milyon olan iktisaden faal nüfustan öğrenciler, ev kadınları, irat sahipleri gibi çalışma hayatı dışında kalanları çıkardığımızda Türkiye’de 32 milyon kişiye varan bir işgücü arzı karşımıza çıkmaktadır. Bu durum aktif nüfusun önemli bir bölümünün işgücü piyasasına katılmadığını göstermektedir. TÜİK verilerine göre 2005 yılında %44,9 olan İKO, 2017’de %53 olarak gerçekleşmiştir. Son yıllarda İKO’da bir miktar artış gözlenirse de bu oran gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında yeterli değildir.

İşgücü piyasasına ait bir diğer önemli gösterge de işsizlik oranıdır. Üretim faktörü olan emeğin tam kullanılmamasını ifade eden işsizlik, kişinin hem kendisine hem çevresine hem de topluma maliyetler yüklemesi nedeniyle bütün toplumlar tarafından önemli bir sorun olarak kabul edilir. Türkiye’de resmi istatistiklere göre işsizlik oranı %10.7 (2017) iken genç ve eğitilmiş grup için bu oran %20.4’leri bulmaktadır. İşsizlik oranlarını değerlendirirken batı ülkelerinde çok yaygın olan işsizlik sigortasının Türkiye’de 2000 yılından itibaren uygulamaya başlandığını unutmamak gerekir.

İstihdam edilenlerin işteki durumuna bakıldığında ücretlilerin toplam istihdam içindeki payı Türkiye’de 2016 yılı itibarıyla %67.8’dir. Kendi hesabına çalışanlar %17.1, ücretsiz aile işçileri ise 10.5’tir (TÜİK, 2016).

Türkiye’de gelir dağılımı eşitsizliğini ölçmek üzere, TÜİK tarafından hane halkı gelir dağılımı anketlerine dayanarak kullanılan yüzde paylar yöntemine göre hane halkları

en küçükten en büyüğe sıralanarak %20'lik hane halkı gruplarının gelirlerden aldığı payların dokümanı yapılmaktadır. Buna göre 2016'da en alt gelirli %20'lik hane halkı gelirin %6.2'sini alırken en yüksek gelirli %20'lik hane halkı %47.2'lik pay almaktadır (TÜİK, 2016). Bu durum geliri yüksek olan kesimin düşük kesimden yaklaşık 9 kat fazla gelir elde ettiğini göstermektedir.

Gelir dağılımı eşitsizliğini ölçmede yaygın olarak kullanılan bir diğer yöntem de Gini Katsayısı'dır. Gini Katsayısı gelir dağılımı araştırmalarında, birim olarak yüzde paylarda olduğu gibi hane halkı geliri yerine, hane halkının ortak tüketiminden kaynaklanan ölçek ekonomilerini dikkate alan bir yöntemle hesaplanan, bireysel eşdeğer gelirin kullanılması ile bulunan bir yöntemdir. Bir ülkede gelir dağılımı adaletsizliği ne kadar fazlaysa Gini Katsayısı o kadar büyük olur. Katsayının sıfıra yaklaşması gelir dağılımı adaletsizliğinin azaldığı anlamına gelmektedir. Gini Katsayısı eşitsizlik düzeyini tek bir sayı ile ifade ederek çeşitli ülkeler arasında gelir dağılımlarının karşılaştırılmasında kolaylık sağlayan bir yöntemdir. Bu nedenle, bu çalışmada da OECD ülkelerinin karşılaştırılmasında Gini Katsayısı kullanılacaktır. 2016 yılı için Türkiye'de Gini Katsayısı 0.398 olarak hesaplanmıştır. Diğer OECD ülkeleriyle karşılaştırıldığında bu oran oldukça yüksektir. Bu nedenle Türkiye'de gelir dağılımı bozukluğu önemli bir sorun oluşturmaktadır.

Çalışma koşulları; gece çalışması, çalışma saatleri, hafta sonu ve yıllık ücretli izin hakkı, iş sağlığı ve güvenliği gibi konuları içermektedir. Türkiye'de İş Kanunu batı normları dikkate alınarak düzenlendiği ve birçok Avrupa ülkesinin de imzaladığı ILO sözleşmelerini de onayladığı için çalışma koşulları hukuksal olarak standartlara uymaktadır. Bu konuda en çok bilinen ve Türkiye tarafından da onaylanan 155 No'lu İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamına İlişkin ILO sözleşmesi örnek olarak verilebilir. Söz konusu sözleşme iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasında ülkelere temel bilgiler vererek genel bir standart oluşmasını sağlamaktadır.

İşyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması da dünya genelinde olduğu gibi Türkiye'de de önemli bir sorundur. 2012 yılında çıkarılan 6331 sayılı yasa ile iş sağlığı ve güvenliği konusunda önemli düzenlemeler yapılmıştır. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK)'nun istatistiklerine göre Türkiye'de 2015'te 241.547 iş kazası meydana gelmiş olup bunların 1.252'si ölümlerle sonuçlanmıştır. Bir önceki yıla karşılaştırıldığında ise 2015 yılında iş kazalarında yaklaşık %9.11'lik bir artış olmuştur (MESS, 2015).

Sosyal Güvenlik Boyutu

Genel anlamda mesleki, fizyolojik ve sosyo-ekonomik risklerden dolayı kazanç yitimine uğrayan işçilerin ve ailelerinin asgari bir geçim ve yaşama ihtiyaçlarını karşılayan sistem olarak tanımlanan sosyal güvenlik, düzgün iş kavramının en temel ilgi alanlarından birisi olmaktadır (Güven, 2013). ILO tarafından 1952'de kabul edilen 102 sayılı "Sosyal Güvenliğin Asgari Normları Sözleşmesi"nde koruma garantisi içine alınması gereken tehlikeler; iş kazaları ve meslek hastalığı, hastalık, analık, malüllük, yaşlılık, ölüm, işsizlik ve aile gelirinin yetersizliği ve son olarak eklenen yaşlılık haline bakım ihtiyacı olarak belirtilmiştir. Bu sözleşmenin ülkeler tarafından onaylanabilmesi veya bir ülkede sosyal güvenlik sisteminin oluşturulmuş sayılabilmesi için, en az biri iş kazası ve meslek hastalıkları, yaşlılık, malüllük ve ölüm sigortalarından biri olmak üzere dokuz sosyal güvenlik tehlikesinden en az üç tanesinin oluşturulması ve bu sigorta kolları aracılığıyla işgücünün en az %20'sinin veya iktisaden faal nüfusun %50'sinin kapsama alınmış olması gerekmektedir (Alper, 2000). Türkiye bu ILO sözleşmesini 1971 yılında onaylamış, 2000 yılında da 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'nu yürürlüğe koyarak yukarıda belirtilen sosyal güvenlik tehlikelerine karşı geniş bir koruma çerçevesi çizmiştir.

Genel olarak bir ülkede sosyal güvenliğin kapsamı ve yeterliliğini değerlendirmek üzere birbirini tamamlayan iki farklı yöntem uygulanmaktadır. Bunlardan birisi devlet kamu harcamaları içinde sosyal güvenlik harcamaları için ayrılan pay, diğeri de sosyal güvenlik kapsamında olan nüfusun oranı ve yukarıda belirtilen sosyal güvenlik risklerinden ne kadarının kapsama dâhil edildiğidir. Aynı şekilde sağlanan sosyal güvenlik hizmetlerinin ve yardımlarının yeterliliği ve kalitesi de büyük önem taşımaktadır.

Tablo 1. GSMH İçinde Kamu Sosyal Güvenlik Harcamaları

Ülkeler	1996			2013		
	Emeklilik	Sağlık	Toplam	Emeklilik	Sağlık	Toplam
Avustralya	4.6	5.7	15.7	4.9	6.3	19.8
Avusturya	14.9	5.3	26.2	12.2	6.5	24.0
Belçika	12.0	6.9	27.1	8.6	8.0	27.2
Kanada	5.4	6.6	17.7	4.1	7.1	20.0
Danimarka	9.6	5.2	33.0	10.1	6.7	25.4
Finlandiya	13.2	5.4	32.3	11.4	5.8	24.1
Fransa	13.3	8.0	30.1	12.6	8.6	31.2
Almanya	12.4	8.3	29.7	8.2	7.9	24.6
Yunanistan	11.7	4.5	22.7	11.3(2010)	6.1	23.9 (2011)
İrlanda	5.1	5.1	17.8	4.9	5.5	19.8
İtalya	15.0	5.4	23.7	13.7	6.8	25.2
Japonya	6.8	5.6	14.1	10.7	7.8	25.4
Lüksemburg	12.6	6.5	25.2	6.7	5.6	18.7
Hollanda	11.4	6.8	26.7	6.2	7.9	25.6
Yeni Zelanda	6.5	5.4	19.2	4.8	7.5	17.4
Norveç	8.9	7.0	28.5	7.6	5.5	19.3
Portekiz	9.9	5.0	19.0	12.1	6.1	24.1
İspanya	10.9	5.8	22.0	9.5	6.4	23.7
İsveç	13.8	6.1	34.7	9.6	6.6	25.3
İsviçre	12.8	6.6	25.9	6.2	6.6	21.8
İngiltere	10.2	5.7	22.8	6.5	7.1	25.0
ABD	7.2	7.6	16.5	6.3	8.0	28.8
Türkiye	3.8	2.3	7.1	6.7	4.0	12.1

Kaynak: OECDSTAT verileri kullanılarak yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 2. Sosyal Güvenlik Boyutu Sıralamaları

Ülkeler	Sıralama (1996)	Sıralama (2013)
Fransa	4	1
ABD	20	2
Belçika	7	3
Hollanda	8	4
Danimarka	2	5
Japonya	22	5
İsveç	1	6
İtalya	12	7
İngiltere	13	8
Almanya	5	9
Finlandiya	3	10
Portekiz	17	10
Avusturya	9	11
Yunanistan	14	12
İspanya	15	13
İsviçre	10	14
Kanada	19	15
Avustralya	21	16
İrlanda	18	16
Norveç	6	17
Lüksemburg	11	18
Yeni Zelanda	16	19
Türkiye	23	20

Kaynak: Tablo 1'deki verilere göre düzenlenmiştir.

Gelişmiş ülkelerde kamu harcamaları içinde sosyal güvenlik için ayrılan pay GSMH'nın %20 ile %35 arasında, gelişmekte olan ülkelerde ise bu oran %3 ile %8 arasında değişmektedir. Tablo 1'de görüldüğü gibi Türkiye'de toplam sosyal güvenlik harcamaları için ayrılan pay GSMH'nın %12.1'i civarında, sağlık harcamaları ve emeklilik için yapılan harcamalar ayrı ayrı incelendiğinde sağlık harcamaları oranında daha da düşük olduğu (%4) görülmektedir. 2013 yılı verilerine göre Türkiye'de sigortalı nüfus oranı %81.5 olup, kalan yaklaşık beşte birlik nüfus sosyal güvenlik kapsamı dışında kalmıştır. Son yıllarda Türk sosyal güvenlik sistemi üzerinde yapılan değişikliklerle dağınık, düzensiz ve aynı zamanda yetersiz olan sosyal güvenlik sistemi tek çatı altında toplanmış, sağlık hizmetlerinin nüfusun tamamını kapsayacak şekilde yaygınlaştırılması hedeflenmiştir.

İşçilerin Temel Hakları

ILO'nun tanımladığı beş tane temel işçi hakkı bulunmaktadır; köleliğin ve zorunlu çalıştırmanın yasaklanması, sömürücü çocuk işçiliğinin yasaklanması, ayrımcılığın ortadan kaldırılması, örgütlenme özgürlüğü ve toplu sözleşme hakkı. Söz konusu haklar ILO'nun kuruluşundan beri dile getirdiği temel toplumsal hak ve özgürlüklerdir. Bu konuları düzenleyen, üye ülkelere rehber olacak nitelikte pek çok ILO sözleşmesi imzalanmıştır (Ghai, 2003). 1930 yılında imzalanan 29 sayılı Zorla Çalıştırma Sözleşmesi ve yine 1957'de imzalanan ve kapsamını daha da genişlettiği 105 sayılı Zorla Çalıştırmanın Kaldırılması Sözleşmesi zorla çalıştırmayı tanımlayarak bütün ekonomik sektörlerde her türlü zorla çalıştırmayı yasaklamıştır. Ancak ILO'nun 2012 raporuna göre dünyada yaklaşık 20.9 milyon insan zorla çalıştırılmaktadır. Bunların %55'i kadın ve kız çocuklarından, %45'i de erkek ve erkek çocuklarından oluşmaktadır. Zorla çalıştırılan 20.9 milyon insanın %90'ı özel sektörde tarım, yapı ve fabrika üretimi gibi işlerde çalıştırılırken (%68), bir kısmı da (%22) cinsel istismara maruz kalmaktadır. Diğer %10'u ise devletler tarafından hapishane veya askerlik gibi alanlarda kullanılmaktadır (ILO, 2012). Türkiye 105 sayılı sözleşmeyi 1960 yılında, diğerini de 1998 yılında onaylamıştır.

ILO sözleşmelerinde 15 yaşın altında olup aile bütçesine katkıda bulunmak veya yaşamını kazanmak amacıyla çalışanlara çocuk işçi denmektedir. 4857 sayılı İş Kanunumuzda da ILO'nun yaptığı tanım kabul edilerek 15 yaşın altında çalışanlar çocuk işçi kabul edilmektedir. Çocuk işçiliği konusu 1990'lı yıllarda büyük önem kazanmış ve bu konuda uluslararası alanlarda önemli gelişmeler yaşanmıştır. Birleşmiş Milletler 1989 yılında BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni kabul ederek çocukların sömürüden korunması gerekliliğine vurgu yapmıştır. ILO'nun 1992 yılında başlatmış olduğu Çocuk İşçiliğinin Ortadan Kaldırılması Uluslararası Programı (IPEC), ulusal ve uluslararası düzeyde çocuk işçiliğine karşı mücadelede önemli bir rol oynamıştır. Program kapsamında ülkeler ve bölgeler ölçeğinde inceleme ve araştırmalar yapılmakta, 2000 yılından bu yana da düzenli olarak çocuk işçiliği raporları yayınlanmaktadır (ILO, 2015). Benzer şekilde 1998'de İşyerinde Temel İlkeler ve Haklar Bildirgesini kabul etmiş, ilgili sözleşmeleri onaylayıp onaylamadığına bakmaksızın ILO üyesi bulunan bütün devletlerin çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılması yükümlülüğü altında olduğunu kabul etmiştir. Konuya ilginin dünya çapında artması çerçevesinde ILO, 1999'da 182 sayılı Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimlerinin Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi ve 190 sayılı Tavsiye Kararını kabul etmiştir. İlgili sözleşme ve tavsiye kararı gereği taraf devletlerin çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinin acilen yasaklanıp ortadan kaldırılması için derhal en etkili önlemleri almaları gerektiği belirtilmiştir (Bakırcı, 2004: 53).

Türkiye de yukarıda adı geçen sözleşmeleri onaylamış, başta İş Kanunumuz olmak üzere çeşitli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Yasal çerçeve açısından çocuk işçiliği

konusu batı normları dikkate alınarak düzenlenmiş olsa da uygulamada bir takım sorunlar devam etmektedir. Yine Türkiye’de IPEC programı çerçevesinde projeler üretilmiştir.

Çocuk işçiliği yalnızca az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde görülen bir sorun olmayıp bazı gelişmiş ülkelerde de bu konu karşımıza çıkmaktadır. Bazı ülkelerde çocuk işçi oranlarının gösterildiği Tablo 3’e bakıldığında ülkelerin çocuk işçiliği ile mücadelede olumlu yönde yol kat ettiklerini söylemek mümkün olsa da hâlâ birçok ülkede önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. ILO verilerine göre dünyada 5-17 yaş arası çocukların 218 milyonu istihdam edilmektedir. Bunlardan yaklaşık 152 milyon çocuk ise en kötü biçimlerde çalıştırılmaktadır (ILO, 2016). Türkiye’de ise TÜİK’in çocuk işgücü anketi verilerine göre 6-14 yaş grubunda çalışan çocuk sayısı 292 bin, 15-17 yaş grubunda ise 601 bin kişidir. 6-17 yaş grubunda ülke genelinde istihdam edilen çocukların %44.8’i kentsel yerlerde, %55.2’si ise kırsal yerlerde yaşamaktadır. Çalışan çocukların %68.8’i erkek, %31.2’si ise kız çocuklarından oluşmaktadır (TÜİK, 2012).

Tablo 3. Bazı Ülkelerde Çocuk İşçi Oranları

Ülkeler	1995	2012
Afganistan	25.3	10.3
Arjantin	4.53	6.5
Bangladeş	30.1	12.8
Brezilya	16.2	8.6
Etiyopya	11.2	27.4
Hindistan	42.3	11.8
İran	4.7	11.4
Mısır	11.2	9.3
Nijerya	25.6	24.7
Portekiz	1.76	3.4
Tayland	16.2	8.3
Türkiye	24.0	2.6

Kaynak: <https://data.unicef.org/topic/child-protection/child-labour/>

İşçilerin temel hakları içinde ele alınabilecek diğer bir konu da çalışma hayatında ayrımcılıktır. 111 sayılı Ayrımcılık (İş ve Meslek) Sözleşmesi’ne göre ırk, renk, cinsiyet, din, siyasi görüş, ulusal aidiyet veya toplumsal köken temelinde uygulanan herhangi bir ayrı tutma, dışlama ya da tercih ayrımcılık olarak tanımlanmaktadır. Çalışma yaşamında ayrımcılık uygulanmasının istihdam ve meslekler söz konusu olduğunda eşit fırsat ve davranış ilkelerini ortadan kaldırdığı ya da bu konuda olumsuz sonuçlara neden olduğu belirtilmektedir (ILO, 2003).

İşe almadan hizmet içi eğitime, ücretlerden mesleki ayrımcılığa ve işten çıkarmalara kadar istihdam sürecinin her aşamasında ortaya çıkan ayrımcılığa maruz kalan grupların başında kadınlar gelmektedir. Kadınların işgücüne katılım oranları birçok ülkede erkeklere oranla daha düşüktür. Çalışma hayatına giren kadınların ise mesleğinde terfi etme imkânının kısıtlanması veya cam tavan (glass ceiling) olarak adlandırılan üst düzey yönetim pozisyonlarında keyfi engellerle karşılaştıkları görülmektedir. Kadınların iş hayatına girmeden veya girdikten sonra karşılaşılabilecekleri engeller gerekli eğitim, yetenek ve deneyime sahip olmamaları gibi kişisel özelliklerinden kaynaklanan nedenler olabileceği gibi erkekler tarafından uygulanan ayrımcılıktan da kaynaklanabilmektedir. Bu çalışmada kadın işgücü ve işsizlik oranları, üst düzey mesleklerdeki dağılımları gibi göstergeler kullanılarak karşılaştırma yapılan ülkelerde ayrımcılığın düzeyi belirlenecektir. Bu göstergeler tam anlamıyla ayrımcılığı ölçmede yetersiz kalsa da en azından kadınların iş yaşamı hakkında bilgi verecektir.

Tablo 4 incelendiğinde Türkiye’de kadınların işgücüne katılım oranının karşılaştırma yapılan diğer OECD ülkelerine göre oldukça düşük olduğu görülecektir (%30.4, 2016).

Üst yönetim pozisyonlarında yüksek ücretli işlerde çalışan kadınların sayısı da oldukça düşüktür. Yine kadın ve erkek çalışanlar arasında ücret ayrımcılığını ölçen çalışmalara göre kadınlar ortalama olarak erkeklerin yarısı kadar ücret almaktadırlar (Dayıoğlu, 1995). Rich ve Palaz'ın (2003) 1975 ve 2000 yılları arasında mesleki cinsiyet ayrımının ölçülmesi ile ilgili yaptıkları çalışma da Türkiye'de işgücü piyasasının oldukça ayrımcı olduğu görülmüştür.

Temel insan hakları içinde yer alan sendika hakkı, ILO'nun üçlü yapısından (hükümet-işçi-işveren) dolayı özellikle üzerinde durduğu haklardandır. Diğer sosyal hak ve özgürlüklerin ve daha iyi yaşam ile çalışma koşullarının gerçekleştirilmesinin başlıca araçlarından biri olarak görülen sendika hakkı ile ilgili ILO 1948 yılında 87 sayılı Sendika Özgürlüğü ve Sendikalaşma Hakkının Korunması Sözleşmesi ile bir yıl sonra bunu tamamlayan 98 sayılı Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Hakkında Sözleşme onaylanmıştır (Talas, 1997).

Sendika hakkı ve özgürlüğünün temel dayanağı olan bu sözleşmelerden 87 sayılı olanı 1951 yılında, 98 sayılı sözleşme de 1992 yılında Türkiye tarafından onaylanmıştır. Ancak bu sözleşmelerin imzalanması Türkiye'de sendikal hakların tam anlamıyla güvence altına alındığı anlamına gelmemektedir. Son yıllarda yapılan yasal değişiklikler de sendikal örgütlenmeyi güçlendirecek yönde bir etki yaratmamıştır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verilerine göre toplam 12 milyon 700 bin işçiden sadece 1 milyon 540 bini (%12.18) sendika üyesidir (ÇSGB, 2017).

Sosyal Diyalog

Sosyal diyalog, demokrasiyi benimsemiş ülkelerde "hükümet ve sosyal tarafların (üçlü) veya sadece sosyal tarafların (ikili) temsilcileri arasında ekonomik ve toplumsal politikayla ilgili ortak çıkarları kapsayan görüşme, danışma ve bilgi paylaşımı" olarak tanımlanmaktadır (Önsal, 2017). Batı Avrupa'nın gelişme ve demokratikleşme sürecinde ortaya çıkan ve gelişen sosyal diyalog, ILO'nun, işçi ve işveren arasındaki toplu ilişkilerde ve bu ilişkiler sırasında ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkların barışçı yollarla çözümünde sıkça başvurduğu bir mekanizmadır (Işığıcok, 1999: 1). Sosyal diyalog sosyal tarafların temsilcilerinin çalışma şartları ve koşullarının düzenlenmesinde görüş alışverişinde bulunarak birlikte karar vermeleri şeklinde mikro düzeyde olabileceği gibi, bütün toplumu ilgilendiren ekonomik ve sosyal sorunların giderilmesinde sosyal tarafların ve hükümet temsilcilerinin bir araya gelmesiyle makro düzeyde de oluşabilmektedir.

Türkiye'de mikro düzeyde sorunların çözümünde işçi ve işveren temsilcilerinin bir araya gelerek toplu sözleşme yapma hakkı 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu uyarınca işçilere tanınmıştır. Makro düzeyde ise batıda çok yaygın olarak kullanılan danışma konseyleri, Türkiye'de 1990'lı yıllarda bu yönde benzer eğilimler önem kazanmıştır. İlk kez 1995 yılında "Ekonomik ve Sosyal Konsey" adı verilen bir danışma konseyi kurulmuştur (Koray, 2000). Ülkemizde de Batı ülkelerinde olduğu gibi sosyal diyalogun geliştirilmesi düzgün iş açısından büyük önem taşımaktadır.

METODOLOJİ: DÜZGÜN İŞ ENDEKSİ

ILO tarafından düzgün iş kavramının gündeme getirilmesinden beri düzgün işin nasıl ölçülmesi gerektiği çok tartışılmıştır. Halen genel kabul görmüş bir yöntem bulunamamakla birlikte, düzgün işin tanımından yola çıkılarak dört temel amaç çerçevesinde bazı kıstaslar geliştirilerek ölçülmeye çalışılmaktadır. Örneğin Anker vd. (2003) düzgün işin sağlanmasında gerekli olan bütün unsurları içeren 30 gösterge

belirleyerek düzgün işi ölçmeye çalışırken, Bescond vd. (2003) söz konusu çalışmada belirlenen 30 göstergeden 7 tanesini seçmiş ve “düzgün iş açıklarını” ölçerek düzgün iş performansı açısından ülkeler arasında karşılaştırma yapmışlardır. Düzgün iş açıklarını ölçen göstergeleri ise sırasıyla; çalışma saatleri, saat başı ücret, işsizlik, genç işsiz oranları, okullaşma oranları, kadın ve erkek işgücüne katılma oranı arasındaki farklar ve sosyal güvenlik kapsamı dışında kalan yaşlı nüfustur. Ghai (2003), düzgün işin tanımında belirtilen dört temel amaçtan (istihdam, sosyal güvenlik, sosyal diyalog ve temel işçi hakları) yola çıkarak düzgün işi ölçmeye çalışmıştır.

Düzgün işin ölçümünde kullanılan verilere ulaşabilmede bazı sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Özellikle ülkeler arasında karşılaştırma yapabilmek için gerekli verilerin aynı yıllara ait olmaması gibi bir durum söz konusu olabilmektedir. Bu çalışmada elimizdeki verilere en uygun olan Ghai (2003) tarafından geliştirilen ve düzgün iş sıralaması olarak adlandırabileceğimiz bir yöntem kullanılmıştır. Sağlıklı bir karşılaştırma yapılabilmesi için ekonomik yapısı ve çalışma hayatı ile ilgili düzenlemeleri nispeten benzer olan 23 OECD ülkesi seçilmiştir. Bu ülkeler yukarıda belirttiğimiz düzgün işi oluşturan dört temel unsur çerçevesinde gösterdikleri performanslara göre 1’den 23’e kadar sıralanmışlardır. Aynı şekilde ülkeler ekonomik performanslarına göre de sıralanarak düzgün iş ile ekonomik performans arasındaki ilişki incelenmiştir. En iyi performansı gösteren 1, en kötü performansı gösteren ülke 23. sırada gösterilmiştir. Birden fazla gösterge kullanılarak düzgün iş unsurlarından biri ölçülmüşse bu göstergelerin ağırlıklı ortalamaları tek bir göstergeye indirgenerek sıralama yapılmıştır (Ghai, 2003: 135).

Ghai (2003: 136) temel işçi hakları içinde yer alan zorunlu çalışma ve çocuk işçiliği, örgütlenme ve toplu sözleşme yapma hakkı gibi konuların karşılaştırma yapılan bu ülkelerde genellikle güvence altına alındığını varsaymıştır. Bu nedenle bu başlık altında sadece cinsiyet ayrımcılığıyla ilgili göstergeler kullanılmıştır. Cinsiyet ayrımcılığını ölçmek için elde edilen veriler doğrultusunda kadın işgücüne katılım oranı, erkeklere göre kadın işsizlik oranı, üstü düzey yönetici pozisyonlarında çalışan kadın oranı kullanılmıştır.

Sosyal güvenlik boyutunu ölçmek için GSMH içinde kamu sosyal güvenlik harcamaları tek gösterge olarak kullanılmıştır. Bu gösterge, özel sosyal güvenlik harcamalarını ve sosyal güvenliğin etkinlik ve yeterliliğini tam olarak gösterememekte ancak sayısal veriler olarak bir ülkenin sosyal güvenlik alanında genel olarak durumunu göstermektedir.

Sosyal diyalog boyutunu ölçmek için çalışanların sendikaya üyelik oranları göstergesinden faydalanılırken, ekonomik performanslarını ölçmek için de kişi başına yıllık büyüme oranları ve enflasyon oranları kullanılmıştır.

DÜZGÜN İŞ AÇISINDAN OECD ÜLKELERİ VE TÜRKİYE’NİN PERFORMANS KARŞILAŞTIRMASI

Düzgün işin farklı boyutlarını incelemek için kullandığımız tabloları sırasıyla incelediğimizde, cinsiyet açısından düzgün iş sıralamasında en iyi performans gösteren ülkeler Kanada, Norveç, İsveç, İsviçre, ABD, Avustralya ve İngiltere olurken, en kötü performans gösteren ülkeler ise Türkiye, Yunanistan, İtalya, Lüksemburg, Japonya ve İspanya olmuştur. Diğer ülkeler ise orta derecede yer almaktadır (bakınız Tablo 5).

Tablo 4. Cinsiyete Göre Sıralama

Ülkeler	KİKO (1995)	Yönetici ve İdareci Çalışanlar (2000)	Kadın/Erkek İşsizlik oranlar (1995)	KİKO (2016)	Yönetici ve İdareci Çalışanlar (2014)	Kadın/Erkek İşsizlik Oranları (2016)
Avustralya	64.8	24.4	0.88	58.5	36.3	1.01
Avusturya	56.4	27.3	1.26	54.7	30.3	0.90
Belçika	50.3	30.2	1.67	48.2	31.7	0.92
Kanada	70.4	37.3	1.07	60.9	35.5	0.84
Danimarka	77.8	23.1	1.54	58.1	26.3	1.09
Finlandiya	72.9	25.6	0.97	54.8	33.7	1.04
Fransa	59.9	9.4	1.45	50.5	32.7	0.93
Almanya	62.0	26.6	1.32	54.5	29.0	0.87
Yunanistan	45.0	22.0	2.23	44.0	28.3	1.40
İrlanda	40.9	26.2	1.01	52.1	33.8	0.77
İtalya	29.3	53.8	1.76	39.3	26.6	1.19
Japonya	59.2	9.5	1.06	49.0	11.3	0.88
Lüksemburg	47.4	8.6	2.10	52.1	22.5	1.26
Hollanda	55.0	22.8	1.50	57.4	25.5	1.14
Yeni Zelanda	65.8	36.6	1.02	62.3	40.0	1.19
Norveç	72.1	30.6	0.92	61.1	35.5	0.88
Portekiz	60.6	32.2	1.26	53.5	35.1	1.06
İspanya	44.6	32.4	1.71	52.2	30.9	1.19
İsveç	81.5	27.4	0.82	60.8	37.1	0.97
İsviçre	62.8	20.1	1.34	62.6	34.4	1.04
İngiltere	65.6	33.0	0.67	57.0	32.9	0.90
ABD	68.6	44.4	1.00	55.9	43.4	0.96
Türkiye	36.0	11.5	1.08	30.4	6.9	1.27

Kaynak: ILOSTAT verileri kullanılarak yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 5. Cinsiyete Göre Genel Sıralama

Ülkeler	2005	2016
Kanada	6	1
Norveç	1	2
İsveç	3	3
Yeni Zelanda	7	4
İsviçre	14	4
ABD	3	4
Avustralya	8	5
İngiltere	5	6
İrlanda	13	7
Avusturya	12	8
Finlandiya	2	8
Almanya	11	8
Portekiz	9	9
Fransa	18	10
Belçika	14	11
Danimarka	10	12
Hollanda	18	13
Japonya	14	14
İspanya	17	14
Lüksemburg	23	15
İtalya	21	16
Yunanistan	22	17
Türkiye	20	18

Kaynak: Tablo 4'teki verilere göre düzenlenmiştir.

Düzgün işin istihdam boyutunu gösteren verilere göre düzenlenen Tablo 7 incelendiğinde en iyi düzgün iş standartlarını sağlayan ülkeler Norveç, İsviçre, Danimarka, Almanya, İsveç ve Kanada olduğu görülmektedir. Bu sıralamada en kötü performansı gösteren ülkeler ise en başta Türkiye olmak üzere Yunanistan, İspanya, İtalya, Fransa ve Belçika olmuştur. 2005 yılındaki çalışma ile karşılaştırıldığında

istihdam açısından ülkelerin sıralamalarında önemli değişiklikler olmadığı görülmektedir.

Tablo 6. İstihdam Açısından Göstergeler

Ülkeler	İKO (1995)	İşsizlik Oranı (1998)	Gini Katsayısı (1996)	İKO (2016)	İşsizlik Oranı (2016)	Gini Katsayısı (2016)
Avustralya	74.8	9.1	35.2	64.5	5.7	0.337
Avusturya	68.7	3.9	23.1	60.1	6.1	0.274
Belçika	61.9	11.8	25.0	53.4	8.3	0.266
Kanada	77.5	9.8	31.5	65.2	7.1	0.313
Danimarka	82.2	7.9	25.7	62.0	6.1	0.256
Finlandiya	75.7	13.0	25.6	58.0	8.5	0.260
Fransa	67.7	1.4	32.7	54.7	10.0	0.297
Almanya	72.4	7.9	30.0	60.2	4.3	0.289
Yunanistan	61.3	9.3	32.7	51.8	23.9	0.339
İrlanda	60.5	13.1	35.9	59.4	8.1	0.298
İtalya	63.0	11.8	27.3	48.2	11.5	0.326
Japonya	71.8	2.9	24.9	58.9	3.1	0.330
Lüksemburg	63.3	1.9	23.9	58.5	5.9	0.284
Hollanda	67.8	6.4	32.6	63.4	6.2	0.303
Yeni Zelanda	74.3	8.0	43.9	67.2	5.2	0.349
Norveç	77.1	5.1	25.8	64.7	4.8	0.257
Portekiz	71.3	5.8	35.6	58.2	11.2	0.338
İspanya	61.9	20.3	32.5	58.0	19.4	0.344
İsveç	83.4	6.3	25.0	64.4	7.1	0.274
İsviçre	77.2	3.2	32.1	68.4	4.6	0.297
İngiltere	75.5	8.1	36.1	62.7	4.8	0.360
ABD	75.6	5.9	40.8	61.8	4.9	0.390
Türkiye	54.9	8.7	49.0	50.3	10.3	0.398

Kaynak: ILOSTAT verileri kullanılarak yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 7. İstihdam Açısından Genel Sıralama

Ülkeler	1998	2016
Norveç	3	1
İsviçre	5	2
Danimarka	2	3
Almanya	9	4
İsveç	1	5
Kanada	8	6
Avustralya	14	7
Avusturya	5	7
Yeni Zelanda	17	7
Hollanda	13	8
Japonya	3	9
Lüksemburg	7	10
İngiltere	15	11
Finlandiya	10	12
İrlanda	23	12
ABD	11	13
Belçika	16	14
Fransa	19	15
Portekiz	12	16
İtalya	18	17
İspanya	21	18
Yunanistan	20	19
Türkiye	22	20

Kaynak: Tablo 6'daki verilere göre düzenlenmiştir.

Sosyal güvenlik açısından değerlendirdiğimizde en iyi olan ülkeler Fransa, ABD, Belçika, Hollanda, Japonya ve İsveç iken, en son sırada Türkiye yer almakta ve onu

Yeni Zelanda, Lüksemburg, Norveç, Avustralya ve İrlanda takip etmektedir (bakınız Tablo 1).

Sosyal diyalog konusunda en iyi performansı gösteren ülkeler Finlandiya, İsveç, Danimarka, Belçika, Norveç ve İtalya'dır. En kötü performansı gösteren ülkeler ise Türkiye, Fransa, ABD, İsviçre, İspanya ve Hollanda olmuştur. 1995 yılı verilerine göre orta sıralarda yer alan Türkiye 2012 yılı istatistiklerine göre son sıraya yerleşmiştir (bakınız Tablo 9).

Tablo 8. Çalışanların Sendikaya Üyelik Oranları

Ülkeler	1995	2012
Avustralya	35.2	18.2
Avusturya	41.2	28.0
Belçika	51.9	55.0
Kanada	37.4	27.2
Danimarka	80.1	67.2
Finlandiya	79.3	69.8
Fransa	9.1	7.7
Almanya	28.9	18.3
Yunanistan	24.3	22.8
İrlanda	48.9	31.2
İtalya	44.1	36.9
Japonya	24.0	18.0
Lüksemburg	43.4	32.8
Hollanda	25.6	17.9
Yeni Zelanda	24.3	20.9
Norveç	57.7	53.3
Portekiz	25.6	18.9
İspanya	18.6	17.1
İsveç	91.1	67.5
İsviçre	22.5	16.2
İngiltere	32.9	26.0
ABD	14.2	10.8
Türkiye	33.7	7.0

Kaynak: ILOSTAT verileri kullanılarak yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 9. Sendika Üyelik Sıralaması

Ülkeler	1995	2016
Finlandiya	3	1
İsveç	1	2
Danimarka	2	3
Belçika	5	4
Norveç	4	5
İtalya	7	6
Lüksemburg	8	7
İrlanda	6	8
Avusturya	9	9
Kanada	10	10
İngiltere	13	11
Yunanistan	17	12
Yeni Zelanda	17	13
Portekiz	15	14
Almanya	14	15
Avustralya	11	16
Japonya	19	17
Hollanda	15	18
İspanya	21	19
İsviçre	20	20
ABD	22	21
Fransa	23	22
Türkiye	12	23

Kaynak: Tablo 8'deki verilere göre düzenlenmiştir.

Düzgün işin dört temel boyutunu ölçen göstergelerin genel ortalaması alınarak düzenlenen Tablo 11’de görüldüğü gibi en iyi performans gösteren ülkeler İsveç, Danimarka, Finlandiya, Belçika, Kanada, Avusturya, Almanya ve İngiltere gibi gelişmiş ülkelerdir. Türkiye sıralamada sona yer alarak en kötü performansı gösteren ülke olmuştur. İspanya, Yunanistan, Portekiz, Norveç ve Fransa da kötü performans gösteren ülkeler arasındadır. Burada da daha önceki çalışmayla yapılan karşılaştırmada düzgün iş sıralamasında en iyi performans gösteren ülkeler ile en kötü performans gösteren ülkelerde önemli bir değişiklik olmadığı görülmektedir

Tablo 10. Düzgün İş Sıralaması

Ülkeler	2005				2016			
	Cinsiyet eşitsizliği	İstihdam	Sosyal diyalog	Sosyal güvenlik	Cinsiyet Eşitsizliği	İstihdam	Sosyal Diyalog	Sosyal Güvenlik
Avustralya	8	14	11	21	5	7	16	16
Avusturya	12	5	9	9	8	7	9	11
Belçika	14	16	5	7	11	14	4	3
Kanada	6	8	10	19	1	6	10	15
Danimarka	10	2	2	2	12	3	3	5
Finlandiya	2	19	3	3	8	12	1	10
Fransa	18	19	23	4	10	15	22	1
Almanya	11	9	14	5	8	4	15	9
Yunanistan	22	20	17	14	17	19	12	12
İrlanda	13	23	6	18	7	12	8	16
İtalya	21	18	7	12	16	17	6	7
Japonya	14	3	19	22	14	9	17	5
Lüksemburg	23	7	8	11	15	10	7	18
Hollanda	18	13	15	8	13	8	18	4
Yeni Zelanda	7	17	17	16	4	7	13	19
Norveç	1	3	4	6	2	1	5	17
Portekiz	9	12	15	17	9	16	14	10
İspanya	17	21	21	15	14	18	19	13
İsveç	3	1	1	1	3	5	2	6
İsviçre	14	5	20	10	4	2	20	14
İngiltere	5	15	13	13	6	11	11	8
ABD	3	11	22	20	4	13	21	2
Türkiye	20	22	12	23	18	20	23	20

Tablo 11. Düzgün İş Genel Sıralama

Ülkeler	2005	2016
İsveç	1	1
Danimarka	2	2
Belçika	8	3
Kanada	7	3
Avusturya	5	4
Almanya	6	5
İngiltere	9	5
İsviçre	11	6
ABD	15	6
İrlanda	19	7
Hollanda	12	7
Yeni Zelanda	15	7
Avustralya	14	8
Japonya	15	9
Lüksemburg	10	9
İtalya	15	10
Fransa	20	11
Norveç	3	12
Portekiz	13	12
Yunanistan	21	13
İspanya	22	14
Türkiye	23	15

Kaynak: Tablo 10’daki sıralamalara göre düzenlenmiştir.

Ekonomik performans açısından incelediğimizde en iyi ülkeler İrlanda, Lüksemburg, Yeni Zelanda, Hollanda, İsviçre, Almanya ve İsveç, en kötü performans da Norveç, Belçika, Kanada, ABD ve Türkiye olmuştur (bakınız Tablo 13).

Tablo 12. Ekonomik Performans Göstergeleri

Ülkeler	1998		2016	
	Büyüme	Enflasyon	Büyüme	Enflasyon
Avustralya	2.7	1.7	2.44	1.28
Avusturya	1.6	2.5	1.61	0.89
Belçika	1.7	2.3	1.19	1.97
Kanada	0.9	1.4	1.43	1.43
Danimarka	2.5	1.6	1.29	0.25
Finlandiya	1.2	1.7	1.39	0.36
Fransa	1.2	1.7	1.10	0.18
Almanya	1.1	2.2	1.78	0.48
Yunanistan	1.4	11.0	-0.05	-0.83
İrlanda	6.0	2.0	5.22	0.01
İtalya	1.0	4.4	0.99	-0.09
Japonya	1.1	0.2	1.04	-0.12
Lüksemburg	1.9	2.2	4.19	0.29
Hollanda	2.1	2.1	2.13	0.32
Yeni Zelanda	1.0	1.6	3.95	0.65
Norveç	3.4	1.8	1.08	3.55
Portekiz	2.4	5.8	1.40	0.61
İspanya	1.8	4.2	3.24	-0.20
İsveç	0.5	2.4	3.05	0.98
İsviçre	-0.2	1.7	1.31	-0.43
İngiltere	1.6	3.0	1.81	0.70
ABD	1.8	1.9	1.62	1.26
Türkiye	2.8	79.4	3.07	7.78

Kaynak: OECDSTAT verileri kullanılarak yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 13. Ekonomik Performans Açısından Genel Sıralama

Ülkeler	1998	2016
İrlanda	4	1
İspanya	16	1
Lüksemburg	10	2
Yeni Zelanda	11	3
İsviçre	16	4
Hollanda	6	4
Almanya	19	5
İsveç	22	6
İngiltere	19	7
Yunanistan	7	7
Danimarka	1	8
Japonya	5	8
Avustralya	2	9
Finlandiya	8	9
Fransa	8	9
İtalya	23	10
Portekiz	15	10
Avusturya	18	11
Türkiye	13	11
ABD	6	12
Kanada	12	13
Belçika	13	14
Norveç	3	15

Kaynak: Tablo 12'deki verilere göre düzenlenmiştir.

Düzgün iş ve ekonomik performans sıralaması birleştirilerek elde edilen tablo 15'e bakıldığında en üst derecede yer alan ülkeler, İsveç, İrlanda, İsviçre, Almanya,

Danimarka, Finlandiya, Lüksemburg ve Hollanda, en alt sırada yer alanlar ise Türkiye, Norveç, Portekiz, İtalya, Yunanistan ve Fransa'dır. 2005 yılındaki çalışmada orta sıralarda yer alan İsveç, İrlanda, Almanya gibi ülkelerin geçen sürede önemli ilerleme kaydettikleri görülmektedir.

Tablo 14. Birleştirilmiş Düzgün İş ve Ekonomik Performans Sıralaması

Ülkeler	2005			2016		
	Düzgün İş Sıralaması	Ekonomik Performans Sıralaması	Ortalama Sıralama	Düzgün İş Sıralaması	Ekonomik Performans Sıralaması	Ortalama Sıralama
Avustralya	14	2	8.0	8	9	8.5
Avusturya	5	18	11.5	4	11	7.5
Belçika	8	13	10.5	3	14	8.5
Kanada	7	12	9.5	3	13	8
Danimarka	2	1	1.5	2	8	5
Finlandiya	4	8	6.0	2	9	5.5
Fransa	20	8	14.0	11	9	10
Almanya	6	19	12.5	5	5	5
Yunanistan	21	21	21	13	7	10
İrlanda	19	4	11.5	7	1	4
İtalya	15	23	19	10	10	10
Japonya	15	5	10.0	9	8	8.5
Lüksemburg	10	10	10.0	9	2	5.5
Hollanda	12	6	9.0	7	4	5.5
Yeni Zelanda	15	11	13.0	7	3	5
Norveç	3	3	3.0	12	15	12.5
Portekiz	13	15	14	12	10	11
İspanya	22	16	19	14	1	7.5
İsveç	1	22	11.5	1	6	3.5
İsviçre	1	16	13.5	6	4	5
İngiltere	9	19	14	5	7	6
ABD	15	6	10.5	6	12	9
Türkiye	23	13	18	15	11	13

Tablo 15. Birleştirilmiş Düzgün İş ve Ekonomik Performans Genel Sıralama

Ülkeler	2005	2016
İsveç	11	1
İrlanda	13	2
Danimarka	1	3
Almanya	14	3
Yeni Zelanda	15	3
İsviçre	15	3
Finlandiya	3	4
Lüksemburg	7	4
Hollanda	5	4
İngiltere	17	5
Avusturya	11	6
İspanya	20	6
Kanada	6	7
Avustralya	4	8
Belçika	9	8
Japonya	7	8
ABD	9	9
Fransa	19	10
Yunanistan	23	10
İtalya	20	10
Portekiz	17	11
Norveç	2	12
Türkiye	19	13

Kaynak: Tablo 14'deki sıralamalara göre düzenlenmiştir.

Bescond vd. (2003) düzgün iş açıklarını ölçerek yaptıkları uluslararası karşılaştırmada ekonomik kalkınma ile düzgün işin gerçekleştirilmesi arasında doğru orantılı bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Gelişmiş ülkelerin, düzgün iş sıralamasında daha başarılı olduklarını, az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin ise düzgün iş performanslarının daha düşük olduğunu savunmuşlardır. Nomaan (2001) ve Ahmed (2003) ise yaptıkları çalışmalarda kalkınma ve yüksek gelir seviyesinin her zaman düzgün işin gerçekleşmesini garanti etmediğini, bazen bir ülkenin ekonomik performansının çok düşük ancak düzgün iş açısından iyi performans gösterebileceğini söylemişlerdir. Bu çalışmada da Norveç, İtalya ve Fransa gibi gelişmiş ülkeler Türkiye, Yunanistan ve Portekiz gibi gelişmekte olan ülkelerle birlikte düzgün iş sıralamasında kötü performans göstermişlerdir. Nomaan (2001), bir ülkede düzgün iş standartlarının oluşması için yalnızca ekonomik performansının çok iyi olmasının gerektiğini, aynı zamanda devletin çalışanlar lehine düzgün iş yaratabilmesi için piyasaya müdahale etmesi gerektiğini belirtmiştir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de düzgün iş kavramı son zamanlarda önem kazanmakta ve konuyla ilgili çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmada düzgün iş kavramı ve temel göstergeleri hakkında bilgi verilerek Türkiye’nin düzgün iş açısından gösterdiği performans daha önceki çalışma ile karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

Bu çalışmada Ghai (2003) tarafından geliştirilen ve ülkelerin düzgün iş açısından değerlendirilip karşılaştırılmasında kullanılan yöntem ile 2005 yılından bu yana Türkiye’nin düzgün iş açısından gösterdiği performans incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre son on yılda Türkiye’nin düzgün iş karnesinde önemli bir değişiklik olmamış ve sıralamada kötü bir performans sergileyerek yine en son sıralarda yer aldığı görülmüştür. Genel olarak Türkiye’de düzgün iş koşulları yeterince sağlanamamakta ve düzgün işin dört temel göstergesi açısından bir çok eksiği olduğu görülmektedir. Bir ülkede düzgün işin yaratılmasında ekonomik kalkınma önemli olmakla birlikte tek başına yeterli değildir ve yapılan çalışmalarda da bu durum ortaya konmuştur. Bu nedenle devletin çalışma ilişkilerine ve işgücü piyasasına müdahalelerde bulunarak düzgün iş koşullarının oluşmasını sağlaması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Ahmed, Iftikhar, “Decent Work and Human Development”, *International Labour Review*, Vol.142(2), 2003, pp. 263-271.
- Alper, Yusuf, *Türkiye’de Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar* (SSK, BAĞKUR), Genişletilmiş 3. Baskı, Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti, Bursa, 2000.
- Anker, Richard, Chernyshev, Igor, Egger, Philippe, Mehran, Farhad and Ritter, Joseph, “Measuring Decent Work with Statistical Indicators”, *International Labour Review*, Vol.142(2), 2003, pp. 147-178.
- Bakırcı, Kadriye, “Türkiye’de Çocuk ve Genç İşçiliği”, *Görüş*, Mart 2004, ss. 52-56. <http://www.tusiad.org/yayin/gorus/58/9.pdf>.
- Bescond, David, Chataignier, Anne and Mehran Farhad, “Seven Indicators to Measure Decent Work: An International Comparison”, *International Labour Review*, Vol.142(2), 2003, pp. 179-211.
- Biçerli, Kemal, *Çalışma Ekonomisi*, Beta Basım A.Ş., İstanbul, 2000.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, (ÇSGB), 2005, *Çalışma Hayatı İstatistikleri*, <http://www.calisma.gov.tr/istatistik/istatistik.htm>
- Çelik, Aziz, “Türkiye’de Sendika Üyeliği ve Sendikalaşma İstatistikleri”, *İş Gücü: Endüstri İlişkiler ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 6(2), 2005, ss. 1-13.

- CSGB, 2017, https://www.csgeb.gov.tr/media/5203/2017_ocak_6356_duzenlenmis.pdf (Erişim: 16.10.2017).
- <http://www.ilo.org/ilostat/faces/oracle/webcenter/portalapp/pagehierarchy/Page3.jspx?> (Erişim: 25.09.2017).
- Güven, Sami, *Sosyal Politikanın Temelleri*, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 2013
- ILO, World Report on Child Labour, 2015.
- ILO, 2012, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@declaration/documents/publication/wcms_181953.pdf. (Erişim: 19.09.2017)
- ILO, 2016, <http://www.ilo.org/global/topics/child-labour/lang--en/index.htm> (Erişim: 08.09.2017).
- Işığışık, Özlem, “Sosyal Diyalog, Temel Nitelikleri ve Türkiye’de Sosyal Diyaloga İlişkin Genel Bir Değerlendirme”, *İş Gücü: Endüstri İlişkiler ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 1(1), 1999, ss. 1-6.
- Işığışık, Özlem, *21. Yüzyılda İstihdam ve İnsana Yakıtır İş*, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 2005.
- Kapar, Recep, “Uygun İş Açığı: İnsana Yaraşmayan İşler”, *TBB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 2007, ss. 2-10.
- Koray, Meryem, *Sosyal Politika*, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 2000.
- MESS, 2015, <http://www.mess.org.tr/tr/is-sagligi-ve-guvenligi/haberler/2015-yili-sgk-is-kazalari-ve-meslek-hastaliklari-istatistikler/> .
- Nomaan, Majid, *Economic Growth, Social Policy and Decent Work, Employment*, Paper No. 2001/19, Employment sector, Geneva, ILO, 2001.
- OECD, 2016, <https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=22519> . (Erişim: 18.09.2017).
- Önsal, Naci, *Endüstri İlişkileri Sözlüğü*, Türk Metal Sendikası Araştırma ve Eğitim Merkezi Yayınları, Ankara, 2017.
- Palaz, Serap, “Düzgün İş (Decent Work) Kavramı ve Ölçümü: Türkiye ve OECD Ülkelerinin Bir Karşılaştırması”, *Sosyal Siyaset Konferansları*, İstanbul, Sayı.50, 2005.
- Talas, Cahit, *Toplumsal Politika*, 5. Baskı, İmge Kitabevi, 1997.
- TİSK, *Düzgün İş (Decent Work) Hakkındaki IOE Görüşü*, Şubat 2003 İşveren Dergisi Eki, 2003.
- Tüzünkan, Demet, “Düzgün İşin 4 Temel Hedefi Açısından Uluslararası İş Gücü Göçünün Değerlendirilmesi”, *Uluslararası İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi 1 (1)* 2015, ss. 1-15.
- TÜİK, 2012, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13659> (Erişim: 14.09.2017).
- TÜİK, 2016, <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> (Erişim: 14.09.2017).
- UNICEF, 2012, <https://data.unicef.org/topic/child-protection/child-labour/> (Erişim: 03.10.2017).